

Kraljica Teuta imala je ljetnikovac na vrelu Lištice

By Josipa S : : 03. 09. 2017.

Među širokobriješkim žiteljima očuvala se legenda kako je kraljica Teuta posjetila jednom Borak nakon čega je ostala toliko očarana ljepotom tog mjesta da joj je njezin muž ilirski kralj Argon dao sagraditi posebno 'odmorište' ili ljetnikovac negdje na Borku, piše Večernji list BiH.

U nekim lokalnim pričama i legendama postoji čak tvrdnja da je i sama kraljica Teuta okončala svoj život negdje kod Borka. Ljepote ovih prostora uistinu otvaraju mogućnost da je uistinu kraljica Teuta imala svoje odmorište i svoja zdanja negdje na prostoru Borka?

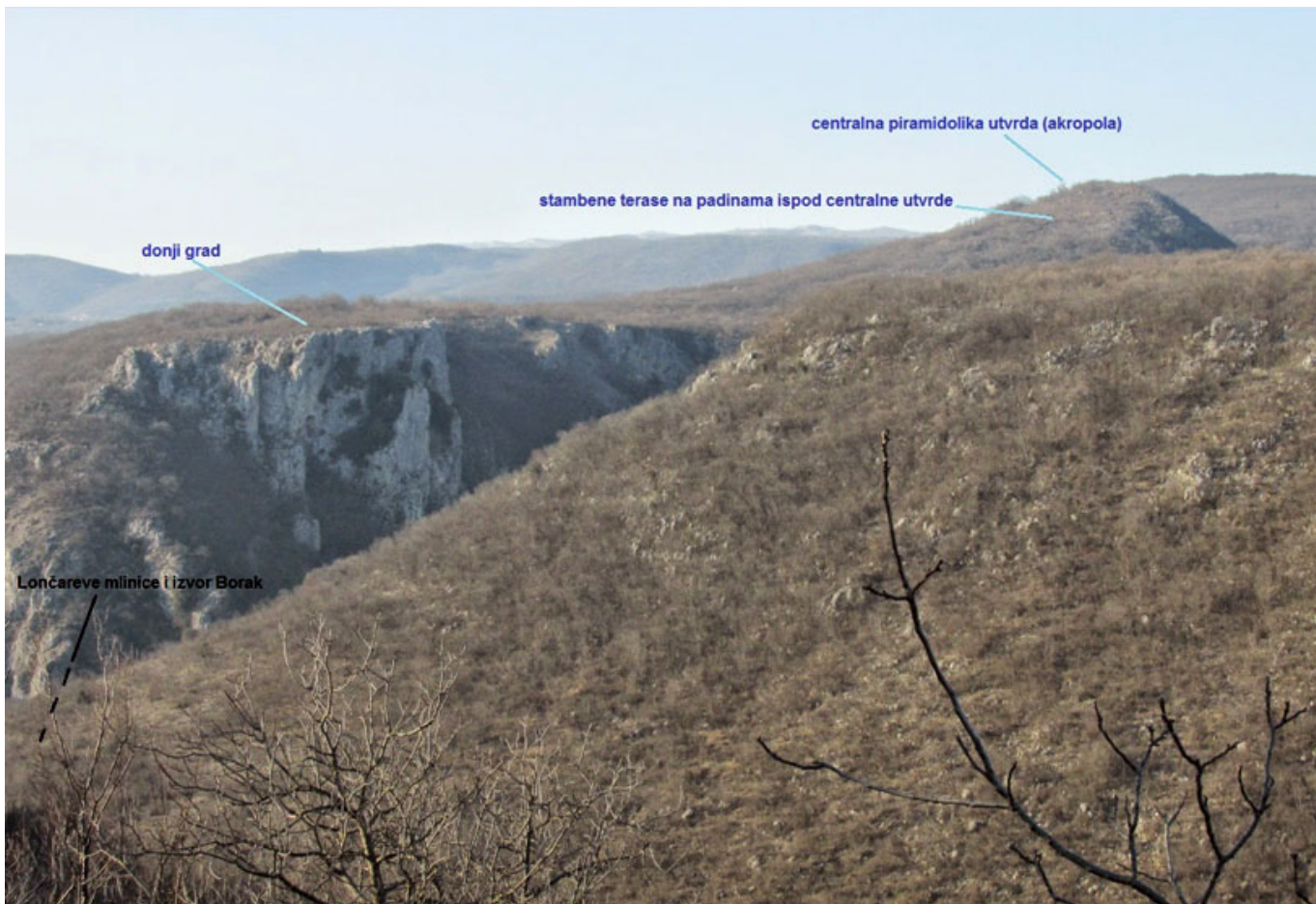
Hercegovački Macchu-Picchu

Ako bi ova mogućnost bila istinita, moguće je da se drevni Teutin ljetnikovac nalazio upravo na prostoru ovog prapovijesnog Macchu-Picchua iznad samog kanjona i Lončarevih mlinica, možda čak na prostoru nižeg ili donjeg dijela ovog grada zbog njegove neposredne blizine izvorištu Borak. Ako je i legenda, imala je dobru osnovu. Naime, ni dva kilometra od središta grada nalazi se pravi biser

prirode, izvor rijeke Lištice poznatiji kao Borak. Vrelo Borak, koje se sastoji od nekoliko izvora te ima konstantnu temperaturu izvorišta. Vodom sa ovog izvora (izdašnost izvora rijeke Lištice iznosi 2850 l/s) se opskrbljuje cjelokupni grad Široki Brijeg zajedno sa dijelom prigradskih naselja.

Da ne spominjemo kanale koji odvođe dragocjenu tekućinu put Blata, Trna, Mokrog,... Rijeka Lištica- druga najhladnija rijeka u Europi- iza Neretve, ovih dana tek se stidljivo probija kroz pijesak bez velike buke, lagano protičući kroz Široki Brijeg da bi se provukla kroz pijesak Mostarskog blata, te napokon kroz tunel na dnu Blata stropoštala u Neretvu. Naravno, tu pokreće turbinu i stvara električnu energiju. Nije ona uvijek tako tiha, da je vidite u proljeće, naprosto podivlja! Malo je poznato kako je davne godine 1936. na Lištici otvorena električna centrala i provedena elektrifikacija u Širokom Brijegu, mnogi gradovi o tome nisu ni sanjali. Lištica je u ovo doba godine najsiromašnija vodom, jer u neko drugo vrijeme u godini uopće mogao tumarati ovim nepredvidivim kanjonom.

Ovičena brdima što se okomito uzdižu nad koritom rijeke, i s ostacima srednjovjekovnoga grada, koji se najvjerojatnije zvao Kruševac, a narod ga zove onako kako zove i sva druga slična mjesta, koja su nekada imala sjajnu povijest, a sad su uglavnom hrpe kamenja – Gradina. Naime, Hercegovački istraživač, geolog Goran Glamuzina objavio je na svom blogu kako je pronašao veliki prailirski kameni grad s ogromnom piramidalnom utvrdom visokom do 20 metara na spektakularnom položaju uz kanjon Lištice iznad Borka. Omanje srednjovjekovno utvrđenje smješteno je na jednoj kamenoj kosi i izvanredno lijepu prirodnom ambijentu blizu nekoliko izvora koji zajedno čine rječicu Lišticu. Ime samoga grada još je nepoznato, ali okolno stanovništvo lokalitet naziva Gradina, a ponekad i Borak, kako se zove i jedan od izvora koji sačinjavaju rječicu Lišticu. Ono što čini vizualnu fascinaciju i oduševljava sve one koji posjete ovo mjesto jest impresivni veliki kanjon upotpunjen prozirno-modrom rijekom Lišticom.

U podnožju srednjovjekovnoga grada, između golih stijena i klisura, rijeka Lištica prolazi kroz uski tjesnac. S istočne strane toga tjesnaca diže se brijeg zvan Čavarovo brdo, a brijeg na desnoj strani rijeke zove se Cigansko brdo. Samo petnaestak minuta laganog hoda po uređenoj stazi uz korito rijeke zelenilo vrba i plavetnilo smokava koji upravo dozrijevaju uzdižu se kanjon svojim očaravajućim izgledom predstavlja nepoznati rajski kutak Hercegovine. Kakvo bi to izletišće bilo bez restorana. Peka, alfa i omega prekrasnog restorana pokušava djelatnicima skrenuti pozornost da je gost uvijek u pravu. Ima li što ljepše od hladnog piva i vina koje na stolove stiže iz hladne Lištice. Mnoštvo je mlinica. One već odavno ne rade. Teško je izbrojiti koliko ih je tu bilo, bilo ih je kao nigdje drugdje.

Mlinice se prostiru dva kilometra niz kanjon Lištice, a ove ovdje ostadoše zapamćene kao Lončareve mlinice. Ima tu i drugih prezimena koji su držali mlinice. Kada sam stigao na glavno vrelo, što kulja iz žive stijene, i sobom donosi dah, kao da planina s vodom šalje dah svoje duše. To je vrelo Borak, jedno je od tri velika koje, uz vrelo Jasen i Crno vrilo, rijeku Lišticu, uz nebrojiva mala izvorišta Lišticu rijekom čine. Ovo čudesno vrelo pitke hladne vode još je neotkriveni dragulj za ljubitelje prirode. Ima tu još vrela, mnogi nisu aktivni, sad je sušno. Mnoga su odavno presahnula, ali, kako rekoše, ovo vrelo nikada ne presušuje, baš nikada. Temperatura vode tu je uvijek osam stupnjeva, a Lištica, kad sakupi sve vode, ima negdje oko jedanaest. Jedno opet narod zove Manito vrilo, jer kad izbije, onda pomahnita i ruši sve što mu s nađe na putu, a s ljeta opet utihne, kao da ga nikad nije ni bilo.

Zanimljivo je i vrelo, također izbija iz stijene, pa teče posve suprotno svim drugim tokovima i toku Lištice, tek stotinjak metara.

To vrelo je vrlo bučno. I ako bučno se obrušava u slapu do desetak metara visine, izravno u kameniti usjek, prethodno pokupivši još nekoliko manjih vodotoka, i, smatra se da baš to mjesto, gdje se u visokom slapu ta voda obara, nastaje hidronim Lištica. Neki je lokalni speleolog, kako tvrde, vidio taj fenomen, provukao se svuda kuda voda prolazi, sve te podzemne hodnike koji izbijaju ispod Lončarevih mlinica, rekao je da to i nije bilo tako teško te da bi se tuda inače mogao urediti pristojan prolaz za nešto odvažnije ljude, samo treba napraviti nekoliko vještačkih pomagala za prelaženje prepreka. Sredstva stižu iz EU Sve u svemu, posve je sigurno da ovaj prirodno-geološko- arheološki park neposredno iznad Širokog Brijega skriva još mnoge neotkrivene tajne i atrakcije, koje nude neodoljiv zov svima znatiželjnima da kroče u ovaj skriveni netaknuti dio Hercegovine i otkriju njegove čari.

Projekt "Adriatic canyoning" kojim su partneri iz triju zemalja aplicirali u okviru 1. poziva Interreg-IPA CBC Croatia-Bosnia and Herzegovina-Montenegro, u srpnju prošle godine, a koji će biti financiran iz pretprijetnih fondova Europske unije, mogao bi Borak učiniti još atraktivnijim izletištem širokobriježana ali i jedan ozbiljniji korak u razvoju turističke ponude Širokog Brijega i Hercegovine. Ukupna vrijednost projekta svih partnera je 1.880.297.68 eura, dok je u okviru toga, za Grad Široki Brijeg predviđeno 461.014,92 eura, od čega je 391.862,68 eura bespovratnih sredstava.

Pero Zelenika/Večernji List